

1. Identificación da programación

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
15016000	Compostela	Santiago de Compostela	2018/2019

Ciclo formativo

Código da familia profesional	Familia profesional	Código do ciclo formativo	Ciclo formativo	Grao	Réxime
SSC	Servizos socioculturais e á comunidade	CMSSC01	Atención a persoas en situación de dependencia	Ciclos formativos de grao medio	Réxime xeral-ordinario

Módulo profesional e unidades formativas de menor duración (*)

Código MP/UF	Nome	Curso	Sesiós semanais	Horas anuais	Sesiós anuais
MP0216	Atención sanitaria	2018/2019	7	213	213

(*) No caso de que o módulo profesional estea organizado en unidades formativas de menor duración

Profesorado responsable

Profesorado asignado ao módulo	B. AMADA CASAS ABEIJÓN, MARÍA ISABEL CARNEIRO HOMBRE (Subst.)
Outro profesorado	

Estado: Pendente de supervisión inspector

2. Concreción do currículo en relación coa súa adecuación ás características do ámbito produtivo

Esta programación realízase para o módulo de ATENCIÓN SANITARIA, pertencente ao Ciclo formativo de grao medio de atención a persoas en situación de dependencia; tomado como referencia o

Real Decreto 1593/2011, polo que se establece o título de Técnico en atención a persoas en situación de dependencia, e introducindo as adaptacións necesarias para adecuar a docencia ás características do alumnado e as características do contorno sociocultural do centro.

Este módulo profesional contén a formación necesaria para desempeñar a función de intervención e execución da atención física e sanitaria das persoas en situación de dependencia, e a función de prevención e seguridade.

A función de intervención e execución abrangue aspectos como:

- Recollida de información.
- Organización da actuación.
- Establecemento de axudas técnicas.
- Desenvolvemento da actuación.
- Aplicación de estratexias de intervención.
- Control, seguimento e avaliación das actividades.
- Elaboración e formalización da documentación asociada.
- Información e orientación ás persoas usuarias e outras persoas.

A función de prevención e seguridade abrangue aspectos como:

- Xeración de ámbitos seguros.
- Utilización de equipamentos de protección individual.
- Aplicación da normativa de seguridade e prevención.

Este perfil profesional exerce a súa actividade no sector de servizos de atención ás persoas en situación de dependencia e, máis concretamente, no ámbito de apoio asistencial.

As liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que permiten alcanzar os obxectivos do módulo han versar sobre:

- Aplicación dos procedementos e das técnicas de atención sanitaria en situacións e contextos diversos.
- Adopción de medidas de seguridade e prevención en relación á persoa usuaria e ao persoal profesional.
- Mantemento de actitudes de empatía e comprensión ante os problemas e as dificultades da persoa usuaria.
- Traballo en equipo e colaboración como estratexias para mellorar a atención á persoa usuaria.
- Comunicación clara e precisa da información atendendo ás características das persoas interlocutoras no proceso da atención sanitaria.
- Uso de tecnoloxías da información e da comunicación para o control e o seguimento das intervencións e da evolución da persoa usuaria.

3. Relación de unidades didácticas que a integran, que contribuirán ao desenvolvemento do módulo profesional, xunto coa secuencia e o tempo asignado para o desenvolvemento de cada unha

U.D.	Título	Descrición	Duración (sesións)	Peso (%)
1	Principios anatomofisiolóxicos do Sistema osteomuscular e nervioso. Patoloxía relacionada	Anatomía dos sistemas osteomuscular e nervioso, funcionamento e relacións. Manifestacións e patoloxías máis frecuentes.	35	10
2	Mobilización da persoa dependente.	Técnicas de mobilización, traslado e deambulación.	35	15
3	Principios anatomofisiolóxicos do Sistema cardiovascular e do sangue. Patoloxía relacionada.	Anatomía do corazón e vasos sanguíneos. Funcionamento do ciclo cardíaco e a circulación do sangue. Características do sangue e a linfa. Patoloxías máis frecuentes.	20	10
4	Principios anatomofisiolóxicos do Aparato respiratorio. Patoloxía relacionada.	Anatomía dos pulmóns e das vías respiratorias, funcionamento e relación cos órganos do sistema cardiovascular. Patoloxías máis frecuentes	20	10
5	Principios anatomofisiolóxicos dos Aparatos dixestivo e urinario. Patoloxía relacionada.	Anatomía do aparato do tubo dixestivo e as glándulas accesorias; proceso da dixestión dos alimentos. Anatomía xeral dos riles e as vías urinarias. Proceso de formación da urina. Patoloxías máis frecuentes	15	10
6	Principios anatomofisiolóxicos dos Sistemas endócrino e reproductor. Patoloxía relacionada.	Características da acción hormonal, así como as distintas glándulas endócrinas, as súas hormonas e as accións que exercen. Patoloxías endócrinas máis frecuentes. Anatomía xeral dos órganos xenitais masculinos e femininos. O ciclo menstrual. Patoloxía xenital máis frecuente.	12	10
7	Exploración médica. Constantes vitais.	Posicións na exploración médica. Medición das constantes vitais: Temperatura, Pulso, Respiración e Presión arterial. Gráficas.	30	10
8	Administración de medicamentos.	Vías e técnicas de administración de medicamentos. Aerosolterapia.e osíxenoterapia. Sistemas de aplicación de frío e calor.	25	10
9	Nutrición e metabolismo. Tipos de alimentación do usuario.	Alimentación oral, enteral e parenteral: materiais e técnicas.	15	10
10	Control e seguimento das actividades de atención sanitaria.	Analiza os protocolos de observación e rexistro dos datos establecidos na atención sanitaria.	6	5

4. Por cada unidade didáctica

4.1.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
1	Principios anatomofisiolóxicos do Sistema osteomuscular e nervioso. Patoloxía relacionada	35

4.1.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA2 - Aplica técnicas de mobilización, traslado e deambulación, para o que analiza as características da persoa en situación de dependencia.	NO

4.1.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA2.9 Detalláronse as bases anatomofisiolóxicas do sistema osteomuscular.
CA2.9.1 Describiuse a estrutura dos ósos
CA2.9.2 Clasificáronse os ósos.
CA2.9.3 Localizáronse os ósos no esqueleto
CA2.9.4 Describíronse os tipos e as características das articulacións
CA2.9.5 Distinguíronse os movementos das articulacións
CA2.9.6 Describíronse a estrutura e os tipos de músculos esqueléticos
CA2.9.7 Identificáronse os músculos da anatomía
CA2.9.8 Detalláronse as lesións e as doenzas osteoarticulares e musculares máis frecuentes
0CA2.10 Detalláronse as bases anatomofisiolóxicas do sistema nervioso.
0 CA2.10.1 Describíronse as bases anatomofisiolóxicas dos órganos dos sentidos.
0 CA2.10.2 Definíronse as manifestacións e as doenzas neurolóxicas máis frecuentes.

4.1.e) Contidos

Contidos
Principios anatomofisiolóxicos de sostén e movemento do corpo humano (aparello locomotor e sistema nervioso): patoloxía máis frecuente.
Anatomía topográfica e funcional do aparato locomotor
Identificación da estrutura do óso.
Disposición e nomenclatura dos ósos do esqueleto.
Estudo das articulacións e dos movementos articulares.
Estudo dos músculos e da actividade motora.

Contidos

Clasificación das lesións e das doenzas osteoarticulares e musculares.

Anatomía topográfica e funcional do sistema nervioso

Relacións entre a actividade nerviosa, a muscular e a sensorial.

Clasificación das manifestacións e das doenzas neurolóxicas máis frecuentes.

4.2.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
2	Mobilización da persoa dependente.	35

4.2.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA2 - Aplica técnicas de mobilización, traslado e deambulación, para o que analiza as características da persoa en situación de dependencia.	NO

4.2.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA2.1 Aplicáronse as técnicas máis frecuentes de colocación de persoas encamadas, con adecuación ao seu estado e ás súas condicións.
CA2.2 Aplicáronse técnicas de mobilización, deambulación e traslado de persoas en situación de dependencia, con adecuación ao seu estado e ás súas condicións.
CA2.3 Aplicáronse procedementos que garantan unha carga segura e a prevención da aparición de posibles lesións no persoal profesional.
CA2.4 Utilizáronse as axudas técnicas de mobilización, transporte, deambulación e posicionamento en cama de persoas en situación de dependencia máis adecuadas ao seu estado e ás súas condicións.
CA2.5 Adoptáronse medidas de prevención e seguridade.
CA2.6 Descríbironse as técnicas de limpeza e conservación de próteses, precisando os materiais e os produtos adecuados en función do estado e das necesidades da persoa usuaria.
CA2.7 Proporcionáronse pautas de actuación á persoa en situación de dependencia e ás do seu contorno, que favorezan a súa autonomía, en relación coa mobilidade e o mantemento das axudas técnicas.
CA2.8 Amosouse sensibilidade cara á necesidade de potenciar a autonomía da persoa usuaria.

4.2.e) Contidos

Contidos
Posicións anatómicas.
Técnicas de mobilización, traslado e deambulación: manobras de estirada e mobilización articular.
Aplicación dos principios de mecánica corporal na prevención de riscos profesionais: prevención de lesións no persoal; procedementos de carga.
Aplicación de medidas de prevención e seguridade.
Utilización de axudas técnicas para a deambulación, o traslado e a mobilización de persoas en situación de dependencia: Colocación. Comprobacións de seguridade. Técnicas e materiais de limpeza e conservación de próteses. Asesoramento ás persoas en situación de dependencia.
Valoración da importancia da implicación na realización das actividades.

4.3.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
3	Principios anatomofisiolóxicos do Sistema cardiovascular e do sangue. Patoloxía relacionada.	20

4.3.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA1 - Organiza as actividades de atención sanitaria a persoas en situación de dependencia, en relación coas súas características e as súas necesidades.	NO

4.3.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA1.1 Descríbense as características anatomofisiolóxicas básicas e as alteracións máis frecuentes dos sistemas cardiovascular, respiratorio, dixestivo e reprodutor.
CA1.1.1 Detálláronse as bases anatomofisiolóxicas do sistema cardiovascular.
CA1.1.1.1 Localizouse a posición do corazón na cavidade torácica e identificáronse as cámaras e as válvulas cardíacas
CA1.1.1.2 Localizáronse os principais vasos sanguíneos e linfáticos
CA1.1.1.3 Detálláronse os parámetros funcionais do corazón e da circulación
CA1.1.1.4 Descríbense as doenzas cardíacas e vasculares máis frecuentes
CA1.1.2 Enumeráronse os compoñentes sanguíneos e a súa función
CA1.1.2.1 Describiuse o traxecto do sangue a través do corazón e comparáronse as funcións das cámaras cardíacas dos lados dereito e esquerdo
CA1.1.2.2 Descríbense as patoloxías sanguíneas máis frecuentes
CA1.2 Descríbense as principais características e necesidades de atención física das persoas en situación de dependencia.
CA1.3 Identifícanse os principais signos de deterioración física e sanitaria asociados a situacións de dependencia.
CA1.4 Identifícanse as características do contexto que favorezan ou dificulten o estado físico e de saúde da persoa usuaria.
CA1.5 Interpretáronse as prescricións de atención sanitaria establecidas no plan de cuidados.
CA1.6 Defínense as condicións ambientais favorables para a atención sanitaria.
CA1.7 Argumentouse a importancia da participación da persoa nas actividades sanitarias.
CA1.8 Valorouse a importancia de promover o autocoidado.

4.3.e) Contidos

Contidos
Principios anatomofisiolóxicos dos sistemas cardiovascular, respiratorio, dixestivo e reprodutor: patoloxía relacionada.
Principios anatomofisiolóxicos do Sistema cardiovascular. Patoloxía relacionada.
Bases anatomofisiolóxicas do corazón.

Contidos

Distribución anatómica dos principais vasos sanguíneos e linfáticos.

Análise da circulación arterial e venosa.

Pulso arterial e transmisión da onda do pulso.

Determinación dos parámetros funcionais do corazón e da circulación.

Estudo da patoloxía cardíaca e vascular.

Estudo do sangue. Grupos sanguíneos. Hemostasia.

Clasificación dos trastornos sanguíneos.

Necesidades de atención sanitaria das persoas en situación de dependencia.

Identificación dos principais signos de deterioración física e sanitaria asociados a situacións de dependencia.

Análise das condicións ambientais na atención sanitaria.

Estratexias para a promoción do autocoidado.

Sensibilización cara á necesidade de promover o autocoidado dentro das posibilidades da persoa.

4.4.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
4	Principios anatomofisiolóxicos do Aparato respiratorio. Patoloxía relacionada.	20

4.4.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA1 - Organiza as actividades de atención sanitaria a persoas en situación de dependencia, en relación coas súas características e as súas necesidades.	NO

4.4.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA1.1 Descríbense as características anatomofisiolóxicas básicas e as alteracións máis frecuentes dos sistemas cardiovascular, respiratorio, dixestivo e reprodutor.
CA1.1.3 Detálláronse as bases anatomofisiolóxicas do sistema respiratorio.
CA1.1.3.1 Enumeráronse os principais órganos do aparato respiratorio.
CA1.1.3.2 Comentáronse as funcións xerais do aparato respiratorio.
CA1.1.3.3 Descríbiuse a función de cada órgano respiratorio.
CA1.1.3.4 Descríbense as patoloxías respiratorias máis frecuentes
CA1.1.3.5 Aplícouse de xeito correcto a terminoloxía relacionada.
CA1.2 Descríbense as principais características e necesidades de atención física das persoas en situación de dependencia.
CA1.3 Identifícanse os principais signos de deterioración física e sanitaria asociados a situacións de dependencia.
CA1.4 Identifícanse as características do contexto que favorezan ou dificulten o estado físico e de saúde da persoa usuaria.
CA1.5 Interpretáronse as prescricións de atención sanitaria establecidas no plan de cuidados.
CA1.6 Defínense as condicións ambientais favorables para a atención sanitaria.
CA1.7 Argumentouse a importancia da participación da persoa nas actividades sanitarias.
CA1.8 Valorouse a importancia de promover o autocoidado.

4.4.e) Contidos

Contidos
Principios anatomofisiolóxicos dos sistemas cardiovascular, respiratorio, dixestivo e reprodutor: patoloxía relacionada.
Principios anatomofisiolóxicos do Aparato respiratorio. Patoloxía relacionada.
Anatomía do aparato respiratorio.
Fisioloxía da respiración e ventilación pulmonar.
Clasificación das manifestacións patolóxicas e das doenzas respiratorias.

Contidos

Necesidades de atención sanitaria das persoas en situación de dependencia.

Identificación dos principais signos de deterioración física e sanitaria asociados a situacións de dependencia.

Análise das condicións ambientais na atención sanitaria.

Estratexias para a promoción do autocoidado.

Sensibilización cara á necesidade de promover o autocoidado dentro das posibilidades da persoa.

4.5.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
5	Principios anatomofisiolóxicos dos Aparatos dixestivo e urinario. Patoloxía relacionada.	15

4.5.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA1 - Organiza as actividades de atención sanitaria a persoas en situación de dependencia, en relación coas súas características e as súas necesidades.	NO

4.5.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA1.1 Descríbense as características anatomofisiolóxicas básicas e as alteracións máis frecuentes dos sistemas cardiovascular, respiratorio, dixestivo e reprodutor.
CA1.1.4 Descríbense as bases anatomofisiolóxicas do aparato dixestivo.
CA1.1.4.1 Localizáronse correctamente as estruturas anatómicas do aparello dixestivo.
CA1.1.4.2 Recoñeceuse correctamente a fisioloxía do aparato dixestivo.
CA1.1.4.3 Detalláronse as características da dixestión e do metabolismo
CA1.1.4.4 Defínense as manifestacións patolóxicas e as doenzas dixestivas máis frecuentes.
CA1.1.5 Descríbense as bases anatomofisiolóxicas do aparato urinario
CA1.1.5.1 Localizaronse correctamente as estruturas anatómicas do aparato renal.
CA1.1.5.2 Relacionáronse correctamente as funcións das estruturas que integran o aparato renal
CA1.1.5.3 Analízouse o proceso de formación dos ouriños
CA1.1.5.4 Descríbense as doenzas renais e os trastornos urinarios máis frecuentes.
CA1.2 Descríbense as principais características e necesidades de atención física das persoas en situación de dependencia.
CA1.3 Identifícanse os principais signos de deterioración física e sanitaria asociados a situacións de dependencia.
CA1.4 Identifícanse as características do contexto que favorezan ou dificulten o estado físico e de saúde da persoa usuaria.
CA1.5 Interpretáronse as prescricións de atención sanitaria establecidas no plan de coidados.
CA1.6 Defínense as condicións ambientais favorables para a atención sanitaria.
CA1.7 Argumentouse a importancia da participación da persoa nas actividades sanitarias.
CA1.8 Valorouse a importancia de promover o autocoidado.

4.5.e) Contidos

Contidos

Contidos

Principios anatomofisiolóxicos dos sistemas cardiovascular, respiratorio, dixestivo e reprodutor: patoloxía relacionada.

Anatomofisioloxía do aparato dixestivo.

Anatomofisioloxía dixestiva.

Análise do proceso de dixestión e metabolismo

Clasificación das manifestacións patolóxicas e das doenzas dixestivas

Anatomofisioloxía renal e urinaria

Anatomofisioloxía renal e urinaria.

Análise do proceso de formación dos ouriños

Clasificación das manifestacións patolóxicas e das doenzas renais e urinarias

Necesidades de atención sanitaria das persoas en situación de dependencia.

Identificación dos principais signos de deterioración física e sanitaria asociados a situacións de dependencia.

Análise das condicións ambientais na atención sanitaria.

Estratexias para a promoción do autocoidado.

Sensibilización cara á necesidade de promover o autocoidado dentro das posibilidades da persoa.

4.6.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
6	Principios anatomofisiolóxicos dos Sistemas endocrino e reproductor. Patoloxía relacionada.	12

4.6.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA1 - Organiza as actividades de atención sanitaria a persoas en situación de dependencia, en relación coas súas características e as súas necesidades.	NO

4.6.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA1.1 Descríbense as características anatomofisiolóxicas básicas e as alteracións máis frecuentes dos sistemas cardiovascular, respiratorio, dixestivo e reproductor.
CA1.1.6 Descríbense as bases anatomofisiolóxicas do sistema endócrino
CA1.1.6.1 Descríbiuse a fisioloxía hormonal.
CA1.1.6.2 Clasifícanse as alteracións endócrinas máis frecuentes.
CA1.1.7 Descríbense as características anatomofisiolóxicas do aparato xenital feminino.
CA1.1.7.1 Descríbense as características anatómicas do aparello xenital feminino.
CA1.1.7.2 Relacionouse o ciclo ovárico co ciclo endometrial
CA1.1.7.3 Cítanse as alteracións patolóxicas máis frecuentes do aparello xenital feminino
CA1.1.8 Descríbense as características anatomofisiolóxicas do aparato xenital masculino
CA1.1.8.1 Descríbense as características anatómicas e funcionais do aparello xenital masculino.
CA1.1.8.2 Cítanse as alteracións patolóxicas máis frecuentes do aparello xenital masculino
CA1.2 Descríbense as principais características e necesidades de atención física das persoas en situación de dependencia.
CA1.3 Identifícanse os principais signos de deterioración física e sanitaria asociados a situacións de dependencia.
CA1.4 Identifícanse as características do contexto que favorezan ou dificulten o estado físico e de saúde da persoa usuaria.
CA1.5 Interpretáronse as prescricións de atención sanitaria establecidas no plan de cuidados.
CA1.6 Defínense as condicións ambientais favorables para a atención sanitaria.
CA1.7 Argumentouse a importancia da participación da persoa nas actividades sanitarias.
CA1.8 Valorouse a importancia de promover o autocoidado.

4.6.e) Contidos

Contidos

Contidos

Principios anatomofisiolóxicos dos sistemas cardiovascular, respiratorio, dixestivo e reprodutor: patoloxía relacionada.

Bases anatomofisiolóxicas do sistema endócrino.

Bases anatomofisiolóxicas do sistema endócrino.

Análise da acción hormonal

Bases anatomofisiolóxicas dos aparellos xenitais feminino e masculino

Clasificación das manifestacións patolóxicas e das doenzas dos aparatos xenitais masculino e feminino

Necesidades de atención sanitaria das persoas en situación de dependencia.

Identificación dos principais signos de deterioración física e sanitaria asociados a situacións de dependencia.

Análise das condicións ambientais na atención sanitaria.

Estratexias para a promoción do autocoidado.

Sensibilización cara á necesidade de promover o autocoidado dentro das posibilidades da persoa.

4.7.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
7	Exploración médica. Constantes vitais.	30

4.7.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA3 - Caracteriza actividades de asistencia sanitaria, tendo en conta a relación das necesidades e as características da persoa usuaria co establecido no plan de cuidados.	NO

4.7.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA3.1 Seleccionáronse as posicións anatómicas máis adecuadas para facilitar a exploración das persoas usuarias.
CA3.6 Tomáronse as constantes vitais da persoa, utilizando os materiais adecuados e seguindo as prescricións establecidas.
CA3.7 Valorouse a importancia de favorecer a participación da persoa usuaria e o das persoas do seu contorno nas actividades sanitarias.
CA3.8 Empregáronse as medidas de protección, hixiene e seguridade establecidas tanto para o persoal como para a persoa usuaria.

4.7.e) Contidos

Contidos
Posicións anatómicas precisas para a exploración médica.
Aplicación de técnicas e procedementos de medición e rexistro de constantes vitais. Constantes vitais: temperatura, frecuencia respiratoria, presión arterial e frecuencia cardíaca. Rexistro gráfico das constantes vitais. Balance hídrico.
Valoración da importancia da implicación da persoa e o seu contorno nas actividades sanitarias: asesoramento sobre pautas de actuación.

4.8.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
8	Administración de medicamentos.	25

4.8.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA3 - Caracteriza actividades de asistencia sanitaria, tendo en conta a relación das necesidades e as características da persoa usuaria co establecido no plan de cuidados.	NO

4.8.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA3.2 Preparouse e prevíuse a administración dos medicamentos, cumprindo as pautas establecidas no plan de cuidados individualizado e as prescricións específicas para cada vía e cada produto.
CA3.2.1 Utilizáronse os termos farmacolóxicos axeitados
CA3.2.2 Descríbense correctamente as formas farmacéuticas presentadas
CA3.2.3 Clasificáronse os fármacos alfabeticamente segundo a forma de presentación e a vía de administración.
CA3.3 Identificáronse os principais riscos asociados á administración de medicamentos.
CA3.4 Seleccionáronse tratamentos locais de frío e calor atendendo ás pautas dun plan de cuidados individualizado.
CA3.5 Identificáronse os signos de posibles alteracións no estado xeral da persoa durante a administración de medicamentos.
CA3.7 Valorouse a importancia de favorecer a participación da persoa usuaria e o das persoas do seu contorno nas actividades sanitarias.
CA3.8 Empregáronse as medidas de protección, hixiene e seguridade establecidas tanto para o persoal como para a persoa usuaria.
CA3.9 Aplicáronse as técnicas de mobilización de secrecións en doenzas do aparato respiratorio.
0CA3.10 Aplicáronse os procedementos de administración de osíxeno e aerosois.

4.8.e) Contidos

Contidos
Valoración da importancia da implicación da persoa e o seu contorno nas actividades sanitarias: asesoramento sobre pautas de actuación.
Principios de farmacoloxía xeral: formas farmacéuticas e clasificación de fármacos.
Preparación e administración de medicamentos: Principais características anatomofisiolóxicas das zonas afectadas. Administración por vía oral, tópica e rectal. Administración de aerosois e osíxeno. Riscos asociados á administración de medicamentos. Detecc
Prevención de riscos na administración de medicamentos: uso de medidas de protección, hixiene e seguridade.
Aplicación de técnicas de aplicación local de frío e calor.
Aplicación de técnicas hidrotermais.
Aplicación de técnicas de mobilización de secrecións en doenzas do aparello respiratorio.
Aplicación de técnicas de masaxe para favorecer a circulación venosa e linfática.
Apoio na aplicación de técnicas específicas de rehabilitación.

4.9.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
9	Nutrición e metabolismo. Tipos de alimentación do usuario.	15

4.9.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA4 - Organiza actividades de alimentación e apoio á inxestión, para o que selecciona as técnicas, os instrumentos e as axudas necesarias.	SI

4.9.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA4.1 Organízouse a distribución e o servizo das comidas na institución, seguindo as prescricións da folia de dietas.
CA4.2 Aplicáronse técnicas de apoio á inxestión, en función das características e das necesidades da persoa.
CA4.3 Informouse a persoa en situación de dependencia e a súa familia acerca da correcta administración de alimentos.
CA4.4 Comprobouse que a inxestión se axuste ao plan de coidados.
CA4.5 Asesorouse a persoa e a familia sobre a utilización dos materiais de recollida de excrecións e a súa posterior eliminación.
CA4.6 Amosouse sensibilidade cara á importancia de que a hora da comida sexa un momento agradable para a persoa.
CA4.7 Identificáronse os posibles riscos asociados ás situacións de inxestión.
CA4.8 Adoptáronse medidas de seguridade e prevención de riscos.

4.9.e) Contidos

Contidos
Servizo de comidas en institucións.
Organización e distribución dos alimentos.
Aplicación de técnicas de administración de comidas.
Alimentación por vía oral e parenteral.
Aplicación de axudas técnicas para a inxestión.
Prevención de situacións de risco asociadas á alimentación.
Recollida e eliminación de excrecións.
Orientación á persoa usuaria, así como aos coidadores e ás coidadoras principais, sobre a inxestión de alimentos, a recollida de excrecións e a eliminación.
Valoración da importancia da actitude do persoal técnico fronte ás necesidades de apoio á inxestión.

4.10.a) Identificación da unidade didáctica

N.º	Título da UD	Duración
10	Control e seguimento das actividades de atención sanitaria.	6

4.10.b) Resultados de aprendizaxe do currículo que se tratan

Resultado de aprendizaxe do currículo	Completo
RA5 - Realiza o control e o seguimento das actividades de atención sanitaria, para o que analiza os protocolos de observación e rexistro establecidos.	SI

4.10.d) Criterios de avaliación que se aplicarán para a verificación da consecución dos obxectivos por parte do alumnado

Criterios de avaliación
CA5.1 Identifícanse as características que deben cumprir os protocolos de observación, control e seguimento do estado físico e sanitario das persoas usuarias.
CA5.2 Cubríronse protocolos de observación e rexistro, manuais e informatizados, seguindo as pautas establecidas en cada caso.
CA5.3 Recolleuse información correcta e completa sobre as actividades realizadas e as continxencias que se presentaran.
CA5.4 Obtívose información da persoa ou das persoas ao seu cargo mediante diversos instrumentos.
CA5.5 Aplicáronse as técnicas e os instrumentos de observación previstos para realizar o seguimento da evolución física da persoa, e rexistráronse os datos obtidos segundo o procedemento establecido.
CA5.6 Rexistráronse os datos para a súa comunicación responsable do plan de coidados individualizados.
CA5.7 Transmítiuse a información polos procedementos establecidos e no momento oportuno.
CA5.8 Argumentouse a importancia do control e do seguimento da evolución física e sanitaria da persoa, para mellorar o seu benestar.

4.10.e) Contidos

Contidos
Aplicación de técnicas e instrumentos de obtención de información sobre o estado físico e sanitario das persoas usuarias: Protocolos de observación e rexistro. Obtención de información das persoas usuarias e das persoas coidadoras informais.
Aplicación de técnicas e instrumentos para o seguimento das actividades de atención sanitaria.
Utilización de rexistros manuais e informatizados: rexistro de incidencias.
Transmisión da información ao equipo interdisciplinar.
Valoración da importancia da precisión e a obxectividade no rexistro dos datos.

5. Mínimos exigibles para alcanzar a avaliación positiva e os criterios de cualificación

Os mínimos para acadar a avaliación positiva neste módulo evidenciarán a consecución de todos os RA dun xeito equilibrado e cun grao de participación activa nas actividades a desenvolver.

Os mínimos para este módulo son:

RA1

- Localizouse a posición do corazón na cavidade torácica e identificáronse as cámaras e as válvulas cardíacas
- Detalláronse os parámetros funcionais do corazón e da circulación
- Describíronse as doenzas cardíacas e vasculares máis frecuentes
- Describiuse o traxecto do sangue a través do corazón e comparáronse as funcións das cámaras cardíacas dos lados dereito e esquerdo
- Enumeráronse os principais órganos do aparato respiratorio.
- Comentáronse as funcións xerais do aparato respiratorio.
- Describíronse as patoloxías respiratorias máis frecuentes
- Aplicouse de xeito correcto a terminoloxía relacionada.
- Localizáronse correctamente as estruturas anatómicas do aparello dixestivo.
- Recoñeceuse correctamente a fisioloxía do aparato dixestivo.
- Detalláronse as características da dixestión e do metabolismo
- Definíronse as manifestacións patolóxicas e as doenzas dixestivas máis frecuentes.
- Localizaronse correctamente as estruturas anatómicas do aparato renal.
- Relacionáronse correctamente as funcións das estruturas que integran o aparato renal
- Describíronse as doenzas renais e os trastornos urinarios máis frecuentes.
- Describiuse a fisioloxía hormonal.
- Clasificáronse as alteracións endócrinas máis frecuentes.
- Describíronse as características anatómicas do aparello xenital feminino.
- Citáronse as alteracións patolóxicas máis frecuentes do aparello xenital feminino.
- Describíronse as características anatómicas e funcionais do aparello xenital masculino.
- Citáronse as alteracións patolóxicas máis frecuentes do aparello xenital masculino.

RA2

- Describiuse a estrutura dos ósos.
- Clasificáronse os ósos.
- Localizáronse os ósos no esqueleto.
- Describíronse os tipos e as características das articulacións.
- Distinguíronse os movementos das articulacións.
- Identificáronse os músculos da anatomía.
- Detalláronse as lesións e as doenzas osteoarticulares e musculares máis frecuentes
- Detalláronse as bases anatomofisiolóxicas do sistema nervioso.
- Definíronse as manifestacións e as doenzas neurolóxicas máis frecuentes.

RA3

- Seleccionáronse as posicións anatómicas máis adecuadas para facilitar a exploración das persoas usuarias.
- Tomáronse as constantes vitais da persoa, utilizando os materiais adecuados e seguindo as prescricións establecidas.
- Valorouse a importancia de favorecer a participación da persoa usuaria e o das persoas do seu contorno nas actividades sanitarias.
- Empregáronse as medidas de protección, hixiene e seguridade establecidas tanto para o persoal como para a persoa usuaria.
- Preparouse e previuse a administración dos medicamentos, cumprindo as pautas establecidas no plan de coidados individualizado e as prescricións específicas para cada vía e cada produto.
- Utilizáronse os termos farmacolóxicos axeitados.
- Describíronse correctamente as formas farmacéuticas presentadas
- Clasificáronse os fármacos alfabéticamente segundo a forma de presentación e a vía de administración.
- Seleccionáronse tratamentos locais de frío e calor atendendo ás pautas dun plan de coidados individualizado.
- Identificáronse os signos de posibles alteracións no estado xeral da persoa durante a administración de medicamentos.
- Valorouse a importancia de favorecer a participación da persoa usuaria e o das persoas do seu contorno nas actividades sanitarias.
- Empregáronse as medidas de protección, hixiene e seguridade establecidas tanto para o persoal como para a persoa usuaria.

RA4

- Organizouse a distribución e o servizo das comidas na institución, seguindo as prescricións da folia de dietas.
- Aplicáronse técnicas de apoio á inxestión, en función das características e das necesidades da persoa.
- Informouse a persoa en situación de dependencia e a súa familia acerca da correcta administración de alimentos.
- Comprobose que a inxestión se axuste ao plan de coidados.
- Amosouse sensibilidade cara á importancia de que a hora da comida sexa un momento agradable para a persoa.
- Identificáronse os posibles riscos asociados ás situacións de inxestión.

RA5

- Identificáronse as características que deben cumprir os protocolos de observación, control e seguimento do estado físico e sanitario das persoas usuarias.
- Recolleuse información correcta e completa sobre as actividades realizadas e as continxencias que se presentaran.
- Obtívose información da persoa ou das persoas ao seu cargo mediante diversos instrumentos.
- Aplicáronse as técnicas e os instrumentos de observación previstos para realizar o seguimento da evolución física da persoa, e rexistráronse os datos obtidos segundo o procedemento establecido.
- Transmítiuse a información polos procedementos establecidos e no momento oportuno.

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

A avaliación continua supón que a actividade avaliadora non se baseará soamente na demostración de coñecementos por medio de probas escritas, actividades de aula e realización dos procedementos; tamén teranse en conta a actitude diaria, o esforzo mantido de forma constante, a participación e a responsabilidade no cumprimento das normas.

Na avaliación dos alumnos terase en conta, para decidir a valoración global do alumno, os seguintes factores:

- 1.- Asimilación e aplicación de coñecementos. Avaliarase neste factor a adquisición de contidos conceptuais propios do módulo. Para a avaliación obxectiva dos contidos conceptuais faranse probas teóricas escritas, cun mínimo de unha por avaliación en relación cos contidos do módulo. Todas elas constarán de cuestións obxectivas, de resposta curta, e a nota da proba escrita expresarase nunha escala de 0-10. A nota media dos contidos conceptuais será a media aritmética dos exames que puidera haber.
- 2.-Dominio de procedementos específicos fixados na programación do módulo. Para a avaliación obxectiva dos contidos procedimentais faranse: Actividades de aula: cuestionarios, actividades de completar, visualización de imaxes, e realización dos procedementos. O alumnado deberá realizar tódalas actividades propostas de xeito aceptable, que poderán ser susceptíbeis de ser modificadas e corrixiadas, coa axuda do profesorado

e apoiándose tamén no grupo.

A nota da proba exprésase nunha escala de 0-10. O alumno que non se presente na data e hora fixada a algunha das probas do módulo perderá o dereito á cualificación desa proba (salvo nos supostos legalmente recoñecidos que puideran existir).

Nas sesións de avaliación o módulo será avaliado cunha soa cualificación, sen decimais segundo a lexislación vixente, que englobará todos os factores.

Para acadar unha avaliación positiva do módulo será necesario realizar os dous apartados anteriores (Asimilación e aplicación de coñecementos e dominio de procedementos específicos).

Será necesario ter unha puntuación mínima de 5 na escala de 0/10 no apartado 1 para poder acceder á valoración do apartado 2, e unha puntuación mínima de 5 neste apartado para obter unha valoración positiva do módulo e antes de acceder a cualificación final.

A cualificación final virá determinada por un valor obtido despois da suma aritmética tras asignar:

-Un 70% para o apartado 1 de asimilación e aplicación de coñecementos.

-Un 30 % para o apartado 2 de dominio de procedementos.

A nota final do alumno/a será a resultante da nota media dos 3 trimestres avaliados.

A programación do módulo para o alumnado (contidos e criterios de avaliación) estará a súa disposición no taboleiro da aula de prácticas.

Os contidos mínimos servirán para:

1. Configurar o plan e probas extraordinarias de avaliación final ordinaria do módulo, para os alumnos aos que non lles é posible realizar a avaliación continua.
2. Planificar as actividades de recuperación do módulo, para os alumnos que non o superasen, na fase de avaliación final ordinaria.
3. Realizar as probas da sesión de avaliación final extraordinaria do módulo, que terán lugar logo das actividades e proceso de recuperación, nos períodos establecidos na Orde do 12 de xullo de 2011.

6. Procedemento para a recuperación das partes non superadas

6.a) Procedemento para definir as actividades de recuperación

Ainda que a avaliación é continua, para o alumnado que non supere algunha das avaliacións parciais, programaranse actividades de recuperación consistentes en repaso dos temas e das actividades prácticas.

Segundo o artigo 29 da Orde do 12 de xullo de 2011 de desenvolvemento, avaliación e acreditación académica do alumnado das ensinanzas de formación profesional inicial (DOG 15 de xullo 2011), "o alumnado que teña módulos pendentes, entre a 3ª avaliación parcial e a final de módulos, deixarase un período non superior a 3 semanas que, entre outras actividades, destinarase á realización de actividades de recuperación dos módulos pendentes, deseñadas en base o informe individualizado de avaliación elaborado polo equipo docente, logo de realizada a 3ª avaliación".

Segundo o artigo 31 da citada Orde, o alumnado do rexime ordinario, que despois da avaliación parcial de módulos de 2º teña o módulo de Atención Sanitaria de 1º pendente por non acadar un ou máis RA, e non acceda á FCT, realizará actividades de recuperación propostas polo equipo docente, á vista do informe individualizado de avaliación, durante o 3º trimestre do segundo ano, no período ordinario da FCT.

O alumnado de oferta modular que non supere o módulo, despois da avaliación final de módulos, por non acadar un ou máis RA, deberá formalizar unha nova preinscripción e matrícula.

6.b) Procedemento para definir a proba de avaliación extraordinaria para o alumnado con perda de dereito a avaliación continua

O sistema de avaliación neste caso terá en conta:

1. A avaliación continua é aplicable a tódolos módulos do ciclo ó longo do proceso de ensino-aprendizaxe e require a asistencia regular do alumnado ás clases e ás demais actividades lectivas programadas.
2. Segundo o artigo 25.3 da Orde do 12 de xullo de 2011: O número de faltas que implica a perda do dereito á avaliación continua nun determinado módulo será do 10% respecto da súa duración total, sendo preavisado o alumnado cando alcance o 6% das mesmas. Para os efectos de determinación da perda do dereito á avaliación continua, o profesorado valorará as circunstancias persoais e laborais do alumno ou alumna na xustificación desas faltas. Atendendo ás circunstancias anteriormente mencionadas, e para acadar un criterio claro e homoxéneo á hora de proceder, establécese para todos os módulos un máximo dun 10% para faltas sen xustificación, ampliando dita porcentaxe un máximo dun 5% con xustificación.
Cando o alumnado acade esa porcentaxe de faltas de asistencia no módulo, perderá o dereito á avaliación continua, non podendo examinarse por avaliacións parciais, tendo dereito a realizar unha proba final extraordinaria, previa á avaliación final de módulos correspondente, de acordo co establecido no artigo 25.5 da Orde do 12 de xullo de 2011. A cualificación obtida na devandita proba consignarase na avaliación parcial de módulos previa á FCT, no caso do alumnado de segundo curso. O alumnado que nesta avaliación teña superados todos os módulos, poderá realizar a FCT co resto do alumnado.
3. Para aquel alumnado que perda o dereito á avaliación continua as probas de avaliación extraordinaria consistirán:
  - Actividades similares as realizadas ao longo do curso na aula, que o alumno presentará en tempo e forma (a criterio do profesor).
  - Nunha proba teórica das tres avaliacións, na que terá que aprobar as partes correspondentes a cada avaliación cunha nota mínima de 5 (non se efectuará nota media das tres partes si algunha destas está suspensa)
  - Para aprobar o módulo é condición imprescindible obter como mínimo un 5 tanto nas actividades procedimentais como na proba teórica, non existindo a posibilidade de facer media entre ambas probas, nin de gardar parte aprobada se fose o caso.

7. Procedemento sobre o seguimento da programación e a avaliación da propia práctica docente

A Orde do 12 de xullo de 2011, no seu artigo 23.5 sinala que cada departamento de familia profesional realizará cunha frecuencia mínima mensual o seguimento das programacións de cada módulo, indicando grado de cumprimento e xustificación razoada no caso de desviacións, ademais a programación será revisada ao inicio de curso e se entregará unha memoria final de curso.

Para o seguimento mensual utilizarase o modelo do procedemento de Programación establecido (utilizando, se é o caso a plataforma habilitada a tal efecto), que se entregará a xefatura de departamento, xa que dito seguimento e revisión deberá constar nas correspondentes actas de departamento.

Para a memoria final utilizaremos o modelo proporcionado pola xefatura de estudos ao final de curso.

8. Medidas de atención á diversidade

8.a) Procedemento para a realización da avaliación inicial

Tal e como se establece na lexislación vixente, Orde do 12 de xullo de 2011, no seu artigo 28: Ao comezo das actividades do curso académico, o equipo docente realizará unha sesión de avaliación inicial do alumnado, que terá por obxecto coñecer as características e a formación previa de cada alumno e de cada alumna, así como as súas capacidades. Así mesmo, deberá servir para orientar e situar o alumnado en relación co perfil profesional correspondente.

O/a titor/a levantará acta dos acordos da sesión de avaliación inicial do equipo docente, e remitirá copia á xefatura de estudos.

Para este módulo pasarase durante a segunda quincena do curso, un cuestionario de avaliación inicial (sobre coñecementos previos, intereses e motivacións do noso alumnado) que se complementará cos datos proporcionados polo titor/a e datos de información de matrícula.

A avaliación inicial, en ningún caso, levará consigo, cualificación para o alumnado.

8.b) Medidas de reforzo educativo para o alumnado que non responda globalmente aos obxectivos programados

O carácter continuo da avaliación debe permitir, a detección precoz das posibles dificultades na adquisición dos contidos por parte do alumnado e, en consecuencia, promover a identificación dos aspectos do proceso que provocan estas dificultades e a adopción das medidas oportunas. Cando a análise da marcha dun estudante determine dificultades para o seguimento, darase un apoio educativo personalizado determinando aqueles contidos nos que ten máis dificultades propoñendo traballos e actividades de reforzo que lle permitan acadar as capacidades terminais asociados aos contidos mínimos propostos nesta programación didáctica.

No caso en que non sexa posible garantir a consecución efectiva dos resultados da aprendizaxe, o equipo docente poderá propoñer a través do departamento de Orientación, a solicitude de flexibilidade horaria, tal e como establece a Orde do 12 de xullo de 2011 no seu artigo 15. De acordo co artigo 61 do Decreto 114/2010, do 1 de xullo, o alumnado con necesidades educativas especiais, consonte o establecido no artigo 73 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, poderá ser autorizado, cando as necesidades de apoio específico así o xustifiquen, para cursar os ciclos formativos en réxime ordinario de xeito fragmentado por módulos, cunha temporalización distinta á establecida con carácter xeral.

9. Aspectos transversais

9.a) Programación da educación en valores

É importante sinalar que ao longo do módulo se traballará coa educación en valores non só a través do traballo con actitudes recollidas no currículo do módulo, senón a través de distintos contidos inherentes ao noso traballo de aula-taller-obradoiro, para este módulo podemos destacar:

< Educación para a igualdade: Estará sempre presente, xa que logo, en ningún momento se fará diferenza entre o noso alumnado por causa do seu sexo, raza, crenzas ou calquera outra característica de diferenciación entre as persoas.

< Educación ambiental: É fundamental fomentar o respecto ao medio ambiente e mesmo fomentar o correcto emprego dos medios de que se dispón sen desperdiciar papel, consumo de auga, electricidade, etc., insistir na reciclaxe e na conservación.

< Educación para a saúde: É importante adquirir bos hábitos posturais no traballo, así como uns adecuados hábitos de saúde e limpeza ou unha adecuada hixiene ocular ou visual nun sistema educativo e laboral onde os ordenadores toman cada día un papel máis importante, sen esquecer

que a nivel profesional (tendo en conta nas situacións en que exercerán o seu traballo) deben ter en conta a súa saúde persoal e a do usuario como elementos cotiás do seu emprego.

< Educación para a convivencia: Procurarase a resolución de conflitos fomentando o diálogo baseado no respecto, e, procurando atopar solucións de consenso de xeito democrático. Por exemplo: achegas de propostas ou ideas á hora de fixar condicións de entrega de traballos, datas de probas, etc.

< Educación do consumidor: Fomentando entre os alumnos un consumo responsable, tanto dos seus propios materiais como os do centro e o ciclo (aula, material informático, talleres,...)

< Interculturalidade: Traballando dende o principio de respecto as distintas culturas e xeitos de entender o mundo; entendendo isto como un enriquecemento; sinalar a este respecto, a cada vez máis frecuente presenza nas nosas aulas de alumnos de outras culturas que nos axudan a interpretar que non todas as realidades son iguais.

< Consideraremos tamén de xeito transversal e como valor importante na Formación Profesional a orientación profesional polo carácter teórico-práctico que posúe o módulo e o ciclo, impregnando de funcionalidade cada unha das actividades que realicemos e contextualizándoas, sem-pre que sexa posible, no noso contorno socioeconómico.

9.b) Actividades complementarias e extraescolares

As actividades serán programadas e organizadas polo Departamento e procurarase que sexan de interese para distintos módulos, como pode ser a visita a centros residenciais de diferente índole.

Entre as posibilidades para o presente curso atopanse as seguintes:

Proposta de ACFs para o curso 2018-2019:

- Visita a SARQUAVITAE
- Visita a Geriatros
- CRUZ VERMELLA. Central de Teleasistencia (A Coruña)
- Visita á Fundación ONCE de A Coruña
- Visita a EMS
- Visita a Centro de Educación Especial A BARCIA y centro residencial Juan Vidán Torres
- Visita a ASPANAES
- Charla AGADEA
- Charla servizo de Axuda a Domicilio do Concello de Santiago
- Charla Down Galicia
- Visita a ASPAS

As actividades decidiranse na primeira xuntanza do equipo de ciclo, de cada curso escolar.

10. Outros apartados

10.1) CUESTIONARIO DE AVALIACION INICIAL DO ALUMNADO

Este cuestionario será cuberto por tódolos alumnos que cursan o módulo nas primeiras sesións lectivas, ó inicio de curso

A1. Por qué se decidiu vostede a cursar este Ciclo Formativo?

A2. Estivo ou está vostede traballando? En caso afirmativo indique a actividade laboral/sector

A3. Ten vostede algún impedimento de tipo laboral ou de outra índole para asistir con regularidade ás actividades formativas deste módulo,

segundo o horario previsto?

A4.É vostede zurdo/a?

A5.Qué expectativas profesionais e persoais ten vostede para cando remate a formación deste ciclo formativo?

A6.Qué espera do Módulo de Atención Sanitaria?

A7.Cómo cree vostede que contribúe a formación relativa á Atención Sanitaria, cara ao desempeño da actividade profesional, asociada a este ciclo formativo?

A8.Unha sensación ou cambio no estado de saúde que unha persoa percibe subxectivamente denomínase:

A9.Unha osteopatía é:

A10.Á expulsión de materias contidas nas vías respiratorias ou nos alveolos pulmonares chámase:

A11.Enumerere os osos do cranio que coñeza:

A12.Cando a glándula tiroides segrega demasiada cantidade de hormonas aparece una enfermidade denominada:

A13.Os medicamentos de acción local donde actúan :

A14.O shock causado por unha reacción alérxica chámase:

A15.A lesión dos ligamentos que unen unha articulación denomínase: